

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

Könyvtár – esély a jövőhöz

A MAGYAR KÖNYVTÁROSOK EGYESÜLETE 36. VÁNDORGYŰLÉSÉNEK
AJÁNLÓ MONDATAI A SZEKCIÓK PROGRAMJAI ALAPJÁN

„A jövő könyvtára – a könyvtár a jövő” program keretében az állam – az eddigi támogatásokon túl – támogassa a könyvtárakat a magyar szerzők minőségi műveinek beszerzésében.

Kerekasztal-beszélgetés, Könyvpolitika – támogatás

A tudományos műszaki, gazdasági és egészségügyi információk, valamint történeti értékeink megőrzése és mindezek szolgáltatása – kiadványok és digitalizálás útján – csökkenti a kis- és nagy térségek közötti különbségeket határainkon átfelve is.

Műszaki Könyvtáros Szekció

A regionális kutatóműhelyek elemző munkássága, az oktatási intézmények tehetséggondozó, felzárkóztató tevékenysége, valamint a könyvtárak korszerű kultúráközvetítése hatékonyan közreműködhet a hátrányok leküzdésében.

Borsodi Szekció

„A falat mindkét oldalról bontani kell.” (Péli Tamás)

Közkönyvtári Egylet

A fejlődő/változó környezetben az élethosszig tartó tanulásnak tartalmi infrastruktúrája a képzési és a könyvtári rendszer: mentora és közvetítője a könyvtáros és a tanár.

Könyvtárostanárs és Társadalomtudományi Szekció

Az informatika ismerete és használata tudást, tájékozottságot; az olvasás élményt ad – az életminőség javításához mindkettő szükséges.

Szekció+ (Neumann-Ház+Olvasó könyvtáros)

A zene segít legyőzni az akadályokat.

Zenei Könyvtáros Szekció

Az esélyegyenlőséghez vezető út nem szavakkal van kiköveztve... Szeretettel, mosollyal, empátiával és olvasmányélménnyel.

Gyermekkönyvtáros Szekció

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

13. évfolyam 10. szám

2004. október

Tartalom

Könyvtárpolitika

Nyilvános könyvtárak a pannon térség társadalmaiban	3
A Kárpát-medencei könyvtáros egyesületek kerekasztal-beszélgetése és ajánlásai	7

Fórum

Mikulás Gábor: Alternatív információs és könyvtári stratégia 2004–2007 ...	11
Skaliczki Judit: Egy ország könyvtáros társadalma és a szakminisztérium által elfogadott stratégiának nincs alternatív változata	17

Műhelykérdések

Koltay Tibor: Mire jó a referenzs?	19
Sóron Ildikó: Referenzkérdések az Országos Idegennyelvű Könyvtárban ...	22
Hölgyesi Györgyi: A Könyvtári Intézet Gyűjteményépítési információs osztályának on-line szolgáltatásai	34
Sándor Gertrud: A bírósági könyvtárak Magyarországon 1998–2003	39
Gracza Tünde: Egy ötlet a külföldi folyóiratok kihasználtságának vizsgálatához.....	45

Perszonália

Móra László 90 éves	49
Monostory Klára: Száz éve született Keresztury Dezső	50

História

Zsok Gizella: Észak-Komárom könyvtárainak története	52
--	----

Könyv

Monok István két tanulmánya ürügyén	57
---	----

From the contents

Lessons from an outstanding PhD thesis (3);

Recommendations of the world conference of Hungarian librarians living abroad (7)

Cikkeink szerzői

Hölgyesi Györgyi, a Könyvtári Intézet osztályvezetője; *Gracza Tünde*, a PTE OEC Könyvtárának munkatársa; *Koltay Tibor*, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karának oktatója; *Mikulás Gábor*, információs és PR-tanácsadó, *Monostory Klára*, az OSZK ny. munkatársa; *Skaliczki Judit*, a NKÖM Könyvtári Főosztály vezetője; *Sóron Ildikó*, az OIK osztályvezetője; *Zsok Gizella*, a komáromi Duna Menti Könyvtár (Szlovákia) igazgatója

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyeri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Mezey László Miklós, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;

Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Dippold Péter**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5.7 A/5 kiadói iv.

Lapunk megjelenését támogatta a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4200 forint. Egy szám ára 350 forint
HU-ISSN 1216-6804

Nyilvános könyvtárak a pannon térség társadalmaiban

A fenti címmel nyújtotta be doktori disszertációját *Pallósiné Toldi Márta*, és meg is védte azt 2004. május 14-én, méghozzá kiemelkedő sikerrel. Amire szinte alig van példa, a PhD-cím megítéléséről szavazók egyhangúlag megítélték azt a védőnek, miközben éppen nem volt „gyenge” a bírálóbizottság, mert nem a védő régi, meghitt kollégáiból állt, elnöke pedig egyenesen a szigorúságáról és – talán túlon túl is – igényes voltáról ismert akadémikus, filozófiaprofesszor, *Nyíri Kristóf* volt, olyan nemzetközi hírű tudósszemélyiség, akinek jelenléte, az, hogy vállalta a bírálóbizottság elnökének tisztét, már magában a szokásosnál nagyobb rangot, súlyt kölcsönzött az eseménynek. De – megint csak eltérően a szokásostól – igen kemények voltak az opponensek is. Hisz megszokhatták, akik gyakrabban járnak az ilyen vitákra, védésekre, hogy az opponensek általában ugyan tesznek kifogásokat, meg-megcsillantják, hogy ők is legalább úgy értenek a témához, mint a védő, ám alapjában véve kollegiális jóindulattal viseltetnek irányában. A dicséret szokott dominálni, az egyetértés hangja az alaphang, ezt csak színezik a bíráló megjegyzések. Ezúttal szó sem volt ilyesmiről. *Tószegi Zsuzsanna* is, *Sonnevend Péter* is, elismerve persze a disszertáció magas szakmai színvonalát, a jelöltet – természetesen – a PhD-cím elnyerésére javasolva, de igen kemény vitakérdéseket vetettek fel, a munka alapelveivel kapcsolatban emeltek kifogásokat, koncepcionális ellenérvek voltak, az alapkérdések vonatkozásában jelentettek be óvásokat (mindezekről később még bővebben). Tehát szokatlan, rendhagyó védés volt a Pallósiné Toldi Mártáé, a munka szakmánk nagy nyeresége, szakirodalmunk csak igen kevés máshoz hasonlítható jelentőségű gazdagítása.

Pedig a jámbor szakmabéli a cím és a téma alapján nemigen gondolhat ilyesmire. Hisz jelentős és újszerű dolog, hogy valaki a pannon térség (Magyarország, Ausztria, Szlovénia) nyilvános könyvtárait mutatja be összehasonlító, komparatív jelleggel és szándékkal, az sem csekélység, hogy mindezt társadalmi összefüggések keretei közt teszi, ám csak ezért, csak ennyiert nem lett volna akkora lángja és füstje a dolgozat védésének. De hátról is volt szó akkor igazándiból?

Szándékairól a szerző téziseiben így vall: „Az összehasonlító könyvtárszociológiai kutatás arra keresi a választ, hogy a *könyvtárhasználók, a menedzsment és az állami kultúrpolitika milyen hangsúlyokat jelöl ki a változékényszerben a könyvtárak számára.* (...) Miután a hierarchia mintázatát a társadalom vállalt és vallott céljai indukálják, a *pannon térség eltérő szerkezetű társadalmainak elemzése modellértékű tanulságokkal szolgálhat.* Az értekezés alapjául szolgáló kutatás során a szerző abból a meggyőződésből indult ki, hogy *a közlési forradalmak tudásrögzítési médiumait gyűjteményébe és szolgáltatásaiba integrálni képes könyvtár a posztmodern kor demokratikus társadalmainak alapintézménye.* A szerepét sikeresen betöltő közintézmény modellezése stratégiai jelentőségű, melyhez

az azonos kultúrkörből származó felhasználói elvárások, a sajátos célokat követő kultúrpolitikai törekvések számbavétele és összehasonlítása eredményesen felhasználható. A kutatás célja: a *könyvtári rendszer, a finanszírozás és az igénybevétel jellegzetességeinek leírása a térség államaiban (Ausztria, Magyarország, Szlovénia). Az összehasonlító könyvtárszociológia segítségével megrajzolni az információs társadalom közkönyvtárának célszerű modelljét, és prognosztizálni egy korszerű települési könyvtár megvalósulásának esélyeit és társadalmi meghatározottságát.* A dolgozat többféle kutatási módszer alkalmazásával készült. A szerző széleskörűen áttekintette témájának szociológiai és könyvtárelméleti irodalmát, feldolgozta a témaválasztáshoz illeszkedő hazai és külföldi publikációkat. Elemezte a vizsgált térség hivatalos statisztikáit és a könyvtárügyre vonatkozó alapküldokumentumait. Kérdőíves adatfelvételt végzett, melynek értelmezését interjúkból nyert információkkal és megfigyelésekkel is kiegészítette.”

Ez a célkitűzés, ez a feladatként vállalt program már sokkal többet megérzékíthet a disszertáció jellegéből, de annak jelentőségét még mindig nem teszi igazán explicitté. A dolog, a dolgozat merituma mélyebben rejtezik. És ezt mutatja már első pillantásra is a munka felépítése. Az ugyanis meglehetősen és merészen eltér a megszokott és általában véve természetesnek tartott kompozíciókétől. A megszokott módszer ugyanis az, hogy egy – ilyen-olyan mélységű, kiterjedtségű, adatgazdagságú – „felmérés”, empirikus bemutatás, tényesorjáztatás után kerül sor bizonyos tanulságok, általánosítások, kimutatható elvek és teorémák „levonására”, javaslatok megtételére, immáron „bizonyítottak” tekinthető megállapítások kiugratására. Pallósiné Toldi Márta azonban nem ezt a járt utat választotta. Ő a teorémákkal kezdte. A disszertáció, általános bevezetés, a munkahipotézisek bemutatása stb. után az elméleti megközelítéssel foglalkozik igen intenzív, kiterjedt és alapos módon. Ismét szükséges őt magát idézni: „Ebben a fejezetben a szerző szociológiai és könyvtárelméleti ismeretek alkalmazásával, azokat újszerű kontextusba helyezve megkísérli határtudományi eredményekkel gazdagítani tudásunkat a könyvtári közgyűjteményről. E munka során az a szándék vezérelte, hogy *szintézisét adja könyvtár és társadalom bonyolult viszonyrendszerének, továbbá a könyvtárat mint közösségi memória- és tudásgazdálkodó intézményt olyan független változóként is megjelenítse, amely rendelkezik a társadalmi folyamatok befolyásolásának képességével.* Az értekezés nem a jelenleg érvényes magyar jogszabályok fogalomhasználatát alkalmazza a nyilvános könyvtár értelmezésére, hanem a terminus technicussal a *polgári demokrácia legszélesebb közönséghez szóló könyvtárátípusát jelöli, amely közösségi finanszírozással a dokumentumokhoz és információkhoz való állampolgári jogok érvényesítésének kitüntetett szerepű közzéval. Szinonimái: települési könyvtár, közkönyvtár, public library, öffentliche Bibliothek/Bücherei.*” Nos, a terminológia megválasztása önmagában is igen jelentős dolog, hisz ritka élességgel mutatja kicsiben azt, amit nagyban az elméleti résszel való indítás indukál. Jelesül, hogy néhány „centiméterrel” a talaj fölött lebegünk, éppen azért, hogy igazi rálátásunk legyen arra, amiről maga a dolgozat szól. Már ezzel a terminológiai újítással elrúgja magát a disszertáció a szokott, untilag ismert vitatémáktól, az inkább csak „hivatali anomáliáktól” a – most és ebből a szempontból ez közömbös – termékeny vagy terméketlen, de a téma banaúzikus szintjén megrekedt „problémáktól”. És, mint utaltunk rá, ezt teszi, léptékekkel magasabb szinten az elméleti főfejezete a disszertációnak. A szerző,

hangozzék ez bármily elidegenítő módon, mindenekelőtt a husserli begyökerezettségű „életvilág” kategóriával indít, az egyéni és a közösségi „életvilág” fenomenológiai leírására tesz, remekül sikerült kísérletet. Ebből, az életvilág elemzéséből adódó premisszáit korollálja azután a társadalmi alrendszerek és a szimbolikus tőke, a vonatkoztatási keretek változásai, a posztmodern és a globalizáció, az információs társadalom és a „világtársadalom”, a helyi értékek és a helyi kultúrák, az átfogó funkcionális rendszerek, a digitális információs környezet stb. analíziseivel, hogy azután eljusson egy olyan értelmezési kerethez, amelyben azután igazán pertraktálhatja dolgait, a címben megadott témát.

Mielőtt azonban az elméletből adódó fogalmi hálót a pannon térség könyvtárraira borítaná, még egy másik „kerülőutat” (dehogynis kerülőút az!) is tesz a disszertáns. Ha eleddig filozofikus–szociologikus volt a megközelítési–tárgyalási módja, most áttér a kultúrtörténetire. Megadja, ismét csak remekül, a pannon térség fogalmának kultúrtörténeti vázlatát (ő használja a vázlat kitétel, mi inkább megint csak fenomenológiai leírásról szólnánk). Ez a vázlat arra szolgál, hogy igazoljon (verifikáljon, de legalábbis igen erősen valószínűsítsen) egy feltételezést. Jelesül azt, hogy „*a kulturális infrastruktúra egyik alapintézményének – a könyvtárnak – a használatát befolyásoló érdek- és értékrend eloszlása a pannon térségnek nevezett **perceptuális kultúrrégióban**, a könyvtárhasználati viselkedés, valamint a könyvtári szolgáltatás mint közjó rendelkezésre bocsátásának körülményei, hasonlóságai és különbözőségei általános tanulsággal szolgálnak.*”

Nem folytatnánk az értekezés nyomról-nyomra való követését. Bizonyos általános megállapításokat már az eddigi premisszák (mert pusztán csak azok) alapján is tehetünk. Talán az elmondottakból is láthatóvá vált, hogy Pallósiné Toldi Márta hatalmas és egészen ritka műveltségről tanúskodó módon, a megszokottól és – az akár PhD-szinten is elvárttól – eltérően filozófiai, szociológiai és kultúrtörténeti kereteket alakított ki. Ezek igen rugalmas és specifikáló jellegű kezelése révén egyrészt egészen mást (és persze sokkal többet) látat a tárgyból, mint az eddigi, idehaza is, de külföldön, a külföldi szakirodalomban is szokásos; másrészt átteszi a témát egy másik „terminológiába”. Sokkal fontosabb persze az első megállapítás. De éppen ezért, azt talán magyarázni, kommentálni sem igen szükséges. Annál inkább a második hozamot. Eleddig is sokat idéztünk a szerző szövegeiből. Nemcsak azért, mert – Hyppolite Taine nyomán – úgy véljük, a kommentátor udvariasága nyilvánul meg olvasói iránt abban, ha tárgyalt szerzőjét hagyja szólani, hanem azért, hogy érzékeltethessük, mit jelent, hogyan hangzik, hogyan cseng ez az új terminológia. Az ismert szakszavak is új jelentést kapnak benne a szövegösszefüggések és konnotációk révén, de a dolgozat példa arra is, hogy a terminológia sohasem „ártatlan”. Nemcsak másként szól, hanem mást (jelen esetben jóval többet) is mond, mint a megszokott. Arról nem is beszélve, hogy az új terminológia olyasmiket is tematizál, amiket eleddig nem sikerült fogalmi hálóba szorítani.

A fentiek azonban mintegy csak bevezetésül szolgálhattak ahhoz, ami a dolgozat igazi meritumát jelenti. Hisz a szerző az elméleti és a kultúrtörténeti, a teoretikus és az empirikus vizsgálódások és adathalmazok után azt is elmondja, hogy mindebből mi következik. No, persze, nem önmagától. De a hatalmas anyag a mester, a szerző kezében szinte magától kínál egy modellt. És ez a modell az, ami nyilván kezdettől a szerző szeme előtt lebegett, ezért ásta bele magát a kü-

lönböző szaktudományok módszertanába, ezért tett (látszólagos) kerülőutakat, ezért volt a „nagy felhajtás”, ezért az új terminológia is. Ez a modell, amelynek kifejtésére, bemutatására, explikálására a dolgozat végén kerül sor, a következőkben körvonalazódik:

„Az értekezés a közkönyvtár korszerű modelljének felvázolásával zárul. Egy olyan életfontosságú nyilvános közintézményt vélelmez, amely szerepkészletének teljes körű érvényesülése esetén egy integrációs, kommunikációs háló nélkülözhetetlen csomópontjaként segítője lesz a helyi, regionális és globális társadalmi egyenlőtlenségek leküzdésének, az egyéni választás érvényesíthetőségének. A modell a közkönyvtárat az elektronikus korban a kollektív kulturális memória alapintézményének tételezi. Döntően közfinanszírozással működtetett, valóságos szervezetnek, amely rendszerkapcsolatai révén saját erőforrásainak teljesítményét hatványozni képes, és közreműködője lehet partnerei hatékonyságnövelésének is. A társadalmi, gazdasági és technológiai környezetre fogékony, összetett rendszer, amely elemeinek (alrendszerének) harmonikus fejlesztését kívánja. A felhasznált ráfordítások a helyi közösség tudásképzésében, integrációjában, esélykiegyenlítésében hosszú távon értéknövelten megtérülő befektetések. A helyi társadalom aktuális szükségleteire fogékonyan, a fenntartó szerepelvárásait érvényesítve, a ráfordításokat hatékonyan felhasználva szervezi szolgáltatásait. A lokális felelősséget és a globális lehetőségeket a szakma, a könyvtári rendszer szabályaihoz (normák, szabványok) igazodva érvényesíti. Teljesítménye az elvárások és működési feltételek ismeretében értékelhető. Alapattribútumai évszázados fejlődéstörténete során kiegészültek, hangsúlyeltolódáson estek át. Az információs társadalom az alkalmazott technológiát és a gyűjteményszegély fogalom értelmezését alakítja át leginkább: a mű birtoklásának jelentősége leértékelődik, és a hozzáférés kap központi szerepet, középpontban a hiteles, távolról is elérhető, értékelhető tartalommal.”

A most idézett sorok persze csak a modell vázát teszik láthatóvá. Az azonban már belőlük is látható: igazi, rendkívül sokat mondó, a problémákat egyberántó, rendszeresen elhelyező (schellingi értelemben tájoló) modellről van szó. És ezzel a modellel, mintegy visszamenőlegesen, új értelmet kapnak az előzmények filozófiai, szociológiai, könyvtárelméleti és könyvtárfenomenológiai leírásai, elemzései, tézisei.

A dolgozat opponensei, ha így látták is a munka felépítését, nem ennek az explikációjára építették fel mondandóikat. Mint említettük, koncepcionális kifogásaik voltak, ám nem erről az oldalról. A legfontosabb kifogásokat a következőkben adhatjuk elő: a disszertáns nem terjesztette ki vizsgálódásait a könyvtárosokra, nem foglalkozott az olvasáskutatás hazai és nemzetközi eredményeivel, csak az általa nyilvános könyvtárnak nevezett könyvtártípussal foglalkozott, nem vizsgálta a tartalomszolgáltatásban való részvételét a közkönyvtáraknak, nem foglalkozott az olvasás fogalmának módosulásaival, eltekintett a vizsgálatba vont városok nagyságrendi eltéréseitől, nem bizonyos, hogy a „társadalmi átlag” helyett nem lett volna helyesebb többdimenziós elemzésekkel élni, elmaradt az állománygyarapodás mennyiségi mutatóinak elemzése, végül nem kerített sort a szakpolitikák (értsd: az

ágazati szintű vagy még magasabb – törvényi – könyvtárpolitikák) minősítésére stb. Mi azt hisszük, hogy a válasz, amelyet Pallósiné Toldi Márta adott, elsősorban nem szakmai finomságai, a disszertáns schlagfertisége miatt volt mindenki számára meggyőző (az opponensek is elfogadták), hanem azért, mert joggal mutatott rá a védő, hogy nem mindennel, hanem egy meghatározott modell érdekében egy hatalmas, de saját határait is kijelölő aspektusával, modelljével foglalkozott a – persze – parttalan, soha egészen ki nem meríthető témának.

Nem sok kevésbé erős érv akad az argumentációelmélet szerint, mint a tekintélyi. Nem is tekintélyi érvként kívánjuk előadni a következőket. Kollektív szakmai büszkeség töltötte el a védésen jelenlévő nagyszámú könyvtáros kolléga szívét is, töltheti el mindannyiunkét, amikor a már említetten szigorú és igényes Nyíri Kristóf professzor, a bírálóbizottság elnöke záró szavait idézzük. A professzor ugyanis azt mondta: a disszertáció lenyűgöző elméleti vízreztettel, ugyan-csak lenyűgöző méretű empirikus adatanyaggal ékes. Sapienti sat.

Bizonytal nem túlozunk, amikor Pallósiné Toldi Márta disszertációját a hazai szakirodalom kiemelkedő értékű, minden szakmabéli számára „kötclező” olvasmányul javasolható munkájaként jellemezzük. *Feltétlenül szükség van arra, hogy könyv formátumban mindenki hozzáférhessen. Ki kell adni. Égető szükség lenne arra is, hogy a munka legalább németül is (ez esetben a német fontosabb lenne, mint az angol) megjelenjen. És korántsem csupán azért, hogy az érintett pannon térségbeliek is hozzájuthassanak. Elsősorban azért, hogy az egész világ láthassa: ilyen szakirodalmi munkák születnek minálunk. (Hogy csak ritkán, hogy csak kivételesen, elég, ha mi tudjuk.)* (VK)

A Kárpát-medencei könyvtáros egyesületek kerekasztal-beszélgetése és ajánlásai

A kerekasztal-megbeszélést az MKE elnöksége kezdeményezte a határon túli magyar könyvtárosokkal való együttműködés 2004–2005. évi stratégiai programjának áttekintése és véglegesítése érdekében. A 2004. július 13-ai megbeszélés résztvevői az előző napi konferencia előadásait és bemutatóit is értékelve ajánlásokat fogalmaztak meg.

A rendezvénynek a világtalálkozót szervező Könyvtári Intézet teremtette meg a feltételeit és kereteit az OSZK tanácstermében.

A megbeszélés résztvevői voltak az *MKE részéről*: Bakos Klára elnök, Haraszti Pálné és Biczák Péter alelnökök, Nagy Anikó, Bartos Éva, Varga Róbert, Barátné dr. Hajdu Ágnes, Dán Krisztina elnökségi tagok, meghívottként: dr. Kovács Ilona; az *OSZK részéről*: dr. Dippold Péter igazgató (Könyvtári Intézet), Gál Julianna osztályvezető (Hungarika Dokumentációs osztály); a *határon túli magyar könyvtáros szervezetek, szakmai közélet képviselőiben*: Szlovákia: Zsok Gizella; Románia: Kiss Jenő, Deé Nagy Anikó, Pillich László; Szlovénia: Papp József; Hor-

vátország: Ferenc Mária; Szerbia–Montenegró: Hajnal Jenő; Ukrajna: Horváth Ilona; Ausztria: Schmel Ferencné.

A megjelenteket Bakos Klára köszöntötte. A megbeszélést Haraszi Pálné vezette és fogta össze. Bevezetőjében felvázolta az MKE elképzelését a stratégiai partnerség alapelveiről.

I. A résztvevők megállapodtak abban, hogy a beszélgetés során országonként tekintik át az együttműködés eddigi tapasztalatait és jövőben kívánatos irányát.

A szlovákiai magyar könyvtárosok számára hiánypótló volt az MKE által szervezett magyarországi szakmai oktatásban, továbbképzésben való részvétel lehetősége, hiszen a Szlovák Nemzeti Könyvtár csak 2003-tól szervez módszertani képzést.

Az MKE-ben főként az északi határmenti területi szervezetekkel való együttműködésben szereztek pozitív tapasztalatokat (Kisalföldi Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesülete, Komárom–Esztergom Megyei Szervezet, Borsod Megyei Szervezet, Zempléni Könyvtárosok Szervezete), továbbá a Helyismereti Könyvtárosok Szervezetének programjaiba tudtak – aktívan, előadóként is – bekapcsolódni.

Terveik között szerepel az önszerveződés fellendítése Szlovákiában, a magyartól sűrűn lakott nyugat-szlovákiai régió mellé más régiókban dolgozó könyvtárosok bevonásával a Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete működésének aktivizálása, valamint az MKE-n belül más, így például a Könyvtárostanárok Szervezetével való kapcsolat kiépítése.

Az ukrainai magyar könyvtárosok alapvető gondokkal küzdenek. A szaknyelvet oroszul vagy ukránul sajátították el, így az anyaországgal a szakmai kapcsolattartás nyelvi akadályokba is ütközik. Sokat jelent számukra egy-egy baráti találkozáson való részvétel, szinte nyelvi képzésként élik át. Az anyanyelvápolás felelősségét mélyen átérzik, mert a kárpátaljai magyarság számára a közkönyvtári ellátás jelentősége óriási. Igény a testvértelepülés–testvérintézmény mozgalmának felélesztése. A magyarországi közkönyvtári továbbképzés a beregszászi járásban dolgozó 57 fő számára nagy haszonnal járna. Az anyaországba való utazásuk költségei azonban – a jelenlegi bérezési körülmények között – meghaladják az egyéni teherviselés lehetőségét.

A kárpátaljai magyar nemzetiségi könyvtári ellátás – gyarapítási szempontból – folyamatos ajándékozásra számít. Nagy a hiány a gyermekirodalomból. A könyv- vagy folyóirat-ajándék az OSZK-n keresztül, továbbá a konzuli szolgálat útján ér legbiztosabban célhoz.

A romániai magyar könyvtárügyről szólva meg kell különböztetni a tömbben és a szórványban élőket, illetve a könyvtári szolgálatot ellátókat és az ellátandókat. A nemzeti könyvtár – hasonlóan Szlovákiához – elmaradt a módszertani segítségnyújtásban, a szakmai szervezetek – így a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesülete – létrejöttében ez jelentős szerepet játszott.

Az anyaországtól várt támogatásnak főként az állománygyarapításban (mert a „székely” megyék kevesebb keretet kapnak, mint a „román” megyék), valamint a továbbképzésben kellene megnyilvánulnia. Komoly igény mutatkozik a támogatás koordináltabbá tételére, főként a magyarországi rendezvényekre való meghívásoknál. Az RMKE készséggel tesz javaslatot, így szakmai és korösszetétel

szempontjából is célirányosabban lehetne bevonni a romániai magyar könyvtárosok képviselőit az anyaországi rendezvényekbe (több fiatal könyvtárost, a civil szervezeteknél dolgozó könyvtárost szeretnének delegálni).

A *szerbiai magyar könyvtárosok* jelentős szakmai segítséget kaptak a Békés Megyei és Somogy Megyei Könyvtártól a több éve szervezett továbbképzések keretében. Az oktatásban nyújtott anyaországi segítséget értékelik a legtöbbször. Az MKE Zemlpléni Szervezetének programjain szakmai barátságokat sikerült kialakítani.

A szerbiai könyvtáros egyesület nemrég alakult újjá. A magyar könyvtárosok szakmai tömörülése a hat éve létrehozott KAPOCS Szövetség, amelyet tizenkét könyvtár alkot. Legszorosabb az együttműködésük az állomány egységes feltartásában és a kölcsönzésében.

A *horvátországi magyar könyvtárosok* regionális együttműködése a Pécsi-Baranyai Szervezettel, a Somogy Megyei Szervezettel és a Bajai Városi Könyvtárral jelentős. Támogatást kapnak a továbbképzéshez a Pécsi-Baranyai Szervezettől. A horvátországi magyar könyvtárosok száma igen csekély. A háború következtében jelentős számban szűntek meg azok a falusi könyvtárak, ahol magyar könyvtári ellátás volt. Bár Eszéken folyik magyar nyelvű könyvtárosképzés, nincsenek betölthető álláshelyek. Gondot jelent, hogy a nemzeti nyelvű könyvellátás cserealapja 1998-ban megrendült. Az anyaországtól a magyar nyelvű állomány gyarapításához ajándékot, a továbbképzéshez segítséget várnak.

A magyar könyvtárosok szakmai önszerveződése számára keretet jelent a Szlovéniai és Baranyai Könyvtárosok Egyesülete, amely a Horvát Könyvtárosegyesület szervezeteként működik.

A *szlovéniai magyar könyvtárosok* az MKE Zala és Vas Megyei Szervezeteivel tartanak szoros kapcsolatot. A nemzetiségi könyvtárügy elmaradott. A probléma felvetésének egyik módja az MKE és a szlovéniai könyvtárosegyesület kapcsolatfelvétele lehet – hangzott el javaslatként.

Az anyaországtól a magyar nyelvű állomány gyarapításához igénylik a legnagyobb támogatást.

A bécsi Collegium Hungaricum könyvtára személyi gondokkal küzd az egy-egy évre korlátozódó kinevezések miatt. Számos szakmai pályázaton nem vehetnek részt az intézmény jellege miatt. Javasolják, hogy a külföldi magyar kulturális intézetek könyvtárosai számára speciális továbbképzéseket tartsanak. Terveik között szerepel az *ausztriai magyar könyvtárosok* szakmai szerveződésének előmozdítása.

A korábbi világtalálkozók szervezésében nagy tapasztalatot szerzett dr. Kovács Ilona, az OSZK Hungarika Dokumentációs osztályának ny. vezetője; ő javasolta, hogy az MKE a levelezőlistáját Nyugat- és Észak-Európa országaiban tevékenykedő magyar könyvtárosok bevonásával tegye teljessé. „Hungarika-szemléletben” gondolkodva említette, hogy a folyamatos szakmai kapcsolattartás érdekében érdemes lenne majd a világtalálkozók szereplőivé tenni az Európa-szerte és az USA egyetemi hungarológiai tanszékein dolgozó könyvtárosokat. Helyeselte az MKE előterjesztésben szereplő szakmai (személyi és intézményi) kataszter megvalósítását. Felhívta a figyelmet az Amerikai Magyar Alapítványra, ahonnan – a magyar emigránsok magán-könyvgyűjteményeire és adakozására alapozva – adományokat lehet kérni az állományban szűkölködő határon túli könyvtárak számára.

A Hungarika Dokumentációs osztály jelenlegi vezetője, Gál Julianna javaslatot tett egy ún. Hungarika Portál megvalósítására. Ezen a portálon az egyetemes magyar könyvtári örökségről készült számbavétel eredményeként linkgyűjteményt, valamint egyfajta össz-kárpátmedencei könyvtári kutatás-nyilvántartást lehetne létrehozni. A magyar kulturális örökség megőrzésében előbbre lépők tapasztalata segíthetné a többi hasonló kezdeményezést. A portál alkalmas lenne a felmerülő, megoldandó feladatok kataszterének építésére is. A pályázatok kiírásában is segíthetné az illetékeseket.

Az MKE elnöksége és a könyvtárosság határon túli képviselői mindezek alapján úgy értékelték, hogy a szakmai együttműködés súlypontja az érzelmi alapokról intézményi alapokra tevődött át az elmúlt hat-nyolc év során.

Az MKE levelezőlistát fog létesíteni a folyamatos és rugalmas kapcsolattartás érdekében, amely nagy mértékben elősegítheti az előterjesztésben kitűzött célok megvalósítását és a feladatok ellátását.

Az MKE a határon túli magyar kollégák magyarországi rendezvényekbe való bevonásához igényli és felhasználja a partnerszervezetek szakmai javaslatait.

II. A résztvevők az előző napi konferencia előadásait és bemutatóit is értékelve ajánlásokat fogalmaztak meg, és kéri a Könyvtári Intézetet, hogy az abban jelzettek megvalósítását karolja fel.

1. Valósuljon meg az egyetemes magyar könyvtári örökség bibliográfiai számbavétele.
2. A Kárpát-medencei kiterjedésű Schola Orbis-projekt kapjon rendszeres állami támogatást; mivel alapvetően oktatási intézménytörténeti kutatásról van szó, így elsősorban az Oktatási Minisztériumtól, de – mert könyvtári intézmények történetének kutatására is kiterjed a munka – a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától is.
3. A magyar kulturális örökség digitalizálására kiírt pályázatok vegyék figyelembe a határon túli magyar intézményeket is, különös tekintettel a helyi vonatkozású dokumentumokra.
4. A támogatáspolitikát a többen élő magyarság támogatása mellett vegye figyelembe a nagyon eltérő viszonyok között létező szórványterületek ellátását is.

Összeállította: Haraszi Pálné